

C.S. LEWIS

Onversneden Christendom

Deel 3 Christelijk Leven

Deel 1 - Goed en kwaad als verwijzing naar de zin van het heelal

- De wet van de menselijke natuur (de Zedenwet)
- Wat er achter deze wet zit, de aanwezigheid van een sturende kracht in het heelal, die zich in de mens vertoond en hem/haar aanspoort goed te doen

Deel 2 - Wat christenen geloven

- Rivaliserende beelden van God
- Wat er verkeerd ging in de wereld en het handelen van God
 - de zedenwet (geweten)
 - religieus besef
 - de keuze voor het volk Israël
- Jezus als volmaakte boeteling

Deel 3 Christelijk leven

- De 3 onderdelen van de moraal
- De kardinale deugden
- Sociale moraal
- Moraal en psychoanalyse
- Seksuele moraal
- Het christelijk huwelijk
- Vergeving
- De grote zonde
- Liefde

Hoop

Geloof

1- De drie onderdelen van de moraal

Moraal = het geheel van normen en waarden als richtlijn voor (eigen) handelen

Het betreft richtlijnen of voorschriften over hoe te handelen. Sommige mensen spreken liever van ethische idealen, maar dat vindt Lewis een onjuiste benaming, omdat je in je handelen niet naar het ideale streeft. Morele voorschriften zijn niets meer of minder dan een gebruiksaanwijzing voor mensen om te voorkomen dat mensen met elkaar botsen of dat het misgaat in jezelf als individu.

Lewis vergelijkt de mensheid met een vloot schepen. De zeereis zal alleen succesvol zijn als: a- elk individueel schip zeewaardig is, b- de schepen elkaar niet in de weg zitten en c- er een afgesproken koers (of doel) is.

De christelijke moraal dient drie doelen

- De eerlijkheid en harmonie tussen individuen (de schepen botsen niet op elkaar)
- Het ordenen van dingen binnen in elk individu (het schip functioneert daardoor goed).
- Het algemene doel van het menselijk leven (de koers van de vloot).

De meeste mensen denken bij moraal alleen aan het eerste punt. Vaak wordt dit ook als criterium genomen voor het onderscheid tussen goed en kwaad. ‘Het kan niet verkeerd zijn, want ik doe er iemand anders geen kwaad mee’.

Echter de beide andere aspecten zijn ook wezenlijk. Zonder het tweede aspect zal het eerste niet werken. Je hebt in de persoonlijke basis harmonie, eerlijkheid en onbaatzuchtigheid nodig om in een groter geheel goed te kunnen functioneren.

Het christelijk geloof zegt dat wij ondergeschikt zijn aan God dan kunnen we ons niet autonoom opstellen, alsof we baas zijn van ons eigen schip en daarmee mogen doen wat we willen (zolang we anderen maar geen kwaad doen).

2- De 'kardinale' deugden

Vroege schrijvers benoemde 7 deugden. Vier daarvan zijn kardinaal. Dit woord komt van het latijnse woord voor scharnier. Het gaat om:

Voorzichtigheid (prudentia) - gezond en praktisch verstand, nadenken over de gevolgen van handelen. Dat betekent dat je intelligentie moet gebruiken. Lewis wijst erop dat de opmerking van Jezus om te worden als de kinderen niet betekent dat je onnadenkend moet handelen. Integendeel. Naar zijn mening legt christen zijn beslag op je gehele wezen, incl. verstand. Sterker nog: het scherpt je denken.

Matigheid (temperantia) - heeft betrekking op alle genoegens en liefhebberijen (niet alleen drank). Een christen zal zich matigen, ook om anderen de ruimte

te gunnen voor hun deel van de genoegens. Doorslaan in onmatigheid, ook als het gaat om hobbies, belangstellingen is fout.

Rechtvaardigheid (justitia) - heeft betrekking op eerlijkheid, rechtvaardigheid, redelijkheid, beloftes nakomen.

Dapperheid (fortitudo) - heeft betrekking op moed en ondernemingszin, maar ook volhouden bij leed en pijn. Deze moed ondersteunt de andere deugden.

Volgens Lewis zijn deze deugden uiteindelijk karaktervormend. En dat is waar het om gaat. God vraagt geen losse goede daden; geen gehoorzaamheid aan regels, maar om een bepaald soort mensen. En deze eigenschappen zijn niet alleen op aarde van belang, maar ook later tijdens een eeuwig leven.

Naast deze 'kardinale' deugden bestaan er ook drie theologale deugden : geloof, hoop en liefde. Aan het eind van deel 3 gaat Lewis daar uitgebreid op in.

3- Sociale moraal

Christus predikte geen nieuwe sociale moraal. De gulden regel 'Doe zoals gij wilt dat de mensen u doen' is een samenvatting van wat ten diepste iedereen wel wist. Zedenleraars wijzen vaak terug op oude principes.

Christelijk geloof heeft voorts geen uitgewerkt politiek programma. De toepassing van de christelijke moraal verschilt naar tijd en plaats. Het zegt bijvoorbeeld dat je de hongerigen moet voeden, maar niet op welke wijze. En het geeft zeker geen kookles!

Het geloof komt niet in plaats van menselijke wetenschap en kunde, maar is meer een regisseur die aanreikt hoe te handelen of een bron energie en inspiratie.

De kerk moet uiteraard het goede voorbeeld geven, maar niet via een eigen politiek programma. Daarmee zou je kerkleiders overbelasten. Het goede voorbeeld moet op politiek niveau komen van individuele christenen die bijvoorbeeld econoom of politicus zijn. Hun streven moet zijn om de gulden regel om te zetten in sturingsprogramma's.

Het nieuwe testament geeft een tamelijk helder beeld hoe een christelijke samenleving er uit kan zien:

- iedereen moet bijdragen door met eigen handen te werken; geen meerijders en parasieten; geen productie van dwaze luxe of nog dwazere reclame daarvoor; geen bluf en gewichtigdoenerij
- gehoorzaamheid en respect voor overheden, ouders en andere gezagsdragers;
- een vrolijke samenleving zonder angst en bezorgdheid

In economisch opzicht wellicht socialistisch en vooruitstrevend, maar qua gezinsleven en omgangsvormen eerder ouderwets en vormelijk.

En passant wijst Lewis op het feit dat in het oude testament, bij de Grieken en bij de kerkvaders in de eerste eeuwen van het christendom het vragen van rente (woeker) was verboden, terwijl dat thans de basis is van ons economisch bestel.

Liefdadigheid is een wezenlijk onderdeel van de christelijke moraal. In het nieuwe testament staat: 'werk', opdat u iets kunt uitdelen aan de behoeftigen.'

Hoeveel je moet besteden aan liefdadigheid is lastig te bepalen, maar een uitgangspunt zou moeten zijn dat je zoveel weggeeft, dat het jezelf raakt. Geef je zonder dat het invloed heeft op je bestedingspatroon, dan geef je te weinig.

Daarnaast kan het voorkomen dat je in bijzondere gevallen bij verwanten, vrienden, burens, werknemers in veel hogere mate moet bijspringen.

Wat bij mensen liefdadigheid in de weg staat is niet de hang naar luxe of geldzucht maar angst voor het verlies van vastigheid.

Ook opzichtige vormen van vrijgevigheid (fooiën, gastvrijheid) beperken giften aan mensen die het echt nodig hebben.

Je geloof daadwerkelijk in praktijk brengen kunt je pas wanneer je je naaste liefhebt als jezelf, en dat kan pas wanneer je leert om God lief te hebben en dat kun je alleen leren door hem te gehoorzamen.

4- Moraal en psychoanalyse

De ideale christelijke samenleving zal er niet snel komen, toch mogen we maatschappijverbetering niet uitstellen.

Wat te doen?

- a- Uitzoeken hoe de gulden regel (doe zoals jezelf wilt worden behandeld) in de moderne maatschappij kan worden uitgevoerd.
- b- Veranderen in het soort mensen dat dit vervolgens daadwerkelijk gaat toepassen.

Lewis vergelijkt nu twee technieken die het menselijk apparaat (het individu en het samenspel) op orde brengen: de christelijke moraal en de psycho-analyse.

Hij maakt daarbij onderscheid tussen het vakgebied psychoanalyse en de filosofische beschouwingen van Freud die hij als amateuristisch beschouwd.

Lewis stelt dat wanneer iemand een morele beslissing neemt er twee dingen in het spel zijn: de eerste is de daad van het beslissen; het andere zijn gevoelens, neigingen, enz. waarmee zijn psychische bagage hem opzadelt en die de grondstof van de beslissing vormt.

Lewis maakt onderscheid tussen twee soorten grondstof. De normale en de onnatuurlijke, waaronder irrationele angsten, maar ook verlangens naar onnatuurlijke seks. De psychoanalyse stelt zich ten doel om de abnormale gevoelens weg te nemen en daarmee de mens een betere grondstof voor zijn besluiten te geven.

Slecht psychisch materiaal is volgens Lewis geen zonde maar een ziekte. Het vraagt niet om bekering maar genezing.

Mensen oordelen op de uiterlijke daden; maar God neemt ook de grondstof in beschouwing.

Bij de dood vallen de talenten, maar ook slechte psychische grondstof van mensen af en wordt de werkelijk aard van de genomen morele besluiten zichtbaar.

Voorts is de christelijke moraal niet een serie regels die je moet navolgen. Uiteraard neem je besluiten, maar bij elke juiste morele beslissing verander je ook zelf een beetje en groei je naar een meer hells of hemels wezen. Ieder mens is bezig zich in de een of de andere richting te ontwikkelen.

Wie beter wordt ziet steeds beter welk kwaad nog in hem is; wie slechter wordt ziet zijn eigen kwaad steeds minder. Goede mensen weten van goed en kwaad. Slechte mensen kennen geen van beide.

5- Seksuele moraal

De christelijke moraal kent een duidelijke kuisheidsregel. Deze luidt: 'Of een huwelijk met volledige trouw aan je partner, of anders totale onthouding'.

Deze kuisheidsregel moet niet worden verward met maatschappelijke eerbaarheid (fatsoen). De maatschappelijke regels voor eerbaarheid variëren naar tijd en plaats. Een uitdagende overtreding van de eerbaarheid is niet perse onkuis, maar eerder liefdeloos, want behagen scheppen in andermans onbehagen is liefdeloos.

Christelijke kuisheid is moeilijk want het druist in tegen onze instincten. Heeft het christendom het dan mis of is onze geslachtsdrift ontspoord?

Lewis vergelijkt seks met eten en stelt dat er bij seks een wanverhouding is tussen functie (voortplanting) en begeerte.

De nadruk in onze samenleving op seksualiteit komt niet voort uit seksuele verhogering; integendeel, juist door toe te geven aan begeerte groeit deze. Dat geeft uitwassen zoals seksuele pervertering.

In het christendom wordt lichaam, huwelijk en seksualiteit hoger gewaardeerd dan in enige andere godsdienst. Wie zegt dat seksualiteit in zichzelf slecht is wordt weersproken door het christelijk geloof. De scheefgroei die is opgetreden is echter verwerpelijk

Lewis geeft drie redenen waarom een leven in kuisheid tegenwoordig zo moeilijk is: Ten eerste is er een samenspel van onze scheefgegroeide aard, de duivelen die ons verleiden en alle propaganda voor wellustigheid, waardoor we geïndoctrineerd worden dat alle seksualiteit goed en normaal is. Sterker nog dat weerstand bieden juist ongezond is.

Ten tweede is er de gedachte het lukt toch niet, dus waarom zou ik het nog proberen. Lewis vindt dat geen argument. God wil je helpen om te blijven proberen. Mislukking wordt vergeven, de oefening van wilskracht is belangrijker.

Ten derde leert de psychologie ons dat verdrongen seksualiteit net als andere verdringen gevaarlijk is. Maar verdringen is hier een technische term; het betekent iets in het onderbewuste duwen, waarna het in een vermomde vorm elders tot uiting komt. Dat alles is bij seksuele onthouding niet het geval. Een kuis iemand ziet de verleiding heel bewust, maar wil zelf niet

Lewis zegt verder dat we het bij seksualiteit niet hebben over het hart van de christelijke moraal.

Onkuisheid is zeker niet het grootste kwaad. De grootste zonden zijn geestelijk: genoeg scheppen in andermans schuld of ongeluk, commanderen, spelbreken, roddel, genoeg in macht en haat.

7- Het christelijk huwelijk

God schiep de mens als man en vrouw om paarsgewijs te worden samengevoegd tot een eenheid: het huwelijk. Niet alleen op seksueel vlak, maar geheel en al. Daarom is het huwelijk voor het leven. Alle christelijke richtingen wijzen echtscheiding af, al laten sommigen het als uitzondering toe. Maar bij alle richtingen geldt dat echtscheiding als onwenselijke ingreep wordt gezien.

Er is een moraalkloof met hen die echtscheiding zien als herschikking van partners, wanneer ze niet meer verliefd op elkaar zijn of er een ander in het spel komt.

Lewis wijst daarbij op een andere deugd, nl. rechtvaardigheid ofwel het nakomen van beloften. Bij het huwelijk belooft men elkaar trouw te blijven tot de dood. Doe je dat niet dan ben je een oplichter en valsspeler.

De huwelijksbelofte doen en deze niet serieus nemen betekent dat je jezelf en anderen voor de gek houdt. Als mensen niet in een blijvend huwelijk geloven kunnen ze maar beter ongetrouwd gaan samenwonen en geen geloftes afleggen tegenover God en de mensen.

De gedachte dat blijvende verliefdheid de reden of basis voor een huwelijk moet zijn is apert onjuist. Verliefd zijn binnen het huwelijk is prachtig, maar de gelofte gaat verder: Het gaat juist om daden wanneer je niet meer verliefd bent.

Bovendien zijn er veel goede redenen om bij elkaar te blijven als de verliefdheid is verwelkt: een thuis voor de kinderen, zekerheid voor de vrouw, financiële ellende, etc.

Daarnaast is het zo dat verliefdheid tijdelijk is, na verloop van tijd gaat het weg. Maar liefde daarentegen hoeft niet te stoppen. Liefde is niet een gevoel. Het is een diepe eenheid, in stand gehouden door wil en versterkt door gewoonte en in het christelijk huwelijk versterkt door genade.

Verliefdheid leidt tot de belofte van trouw, maar liefde stelt in staat om je aan die belofte te houden.

Films en boeken geven de valse suggestie dat verliefdheid voorgoed is. En dat het ontbreken ervan een logische grond voor scheiden is.

Een ander vals idee is dat verliefdheid onweerstaanbaar is. Iets dat je overkomt, zoals de mazelen. En omdat men dit gelooft gooien getrouwde mensen er soms het bijltje bij neer. Overigens is verliefdheid in grote mate ook een keuze die jezelf al of niet kunt toestaan.

Overigens vindt Lewis dat christenen hun visie op het huwelijk niet aan de medemens moeten opdringen in de vorm van echtscheidingswetten. Lewis pleit voor twee soorten huwelijk: een staatshuwelijk en een kerkelijk huwelijk.

Tot slot gaat Lewis in op het christelijk leeraspect dat de man het 'hoofd' van het gezin is. Dit leidt tot de vraag waar om er überhaupt een hoofd moet zijn en geen gelijkheid. Dat er een hoofd is hangt samen dat er iemand moet zijn die in geval van verschil van inzicht een knoop kan doorhakken.

Maar waarom de man? Volgens Lewis heeft het iets onnatuurlijks wanneer de vrouw domineert. Daarnaast geeft een vrouw ongeremd voorrang aan haar kinderen. De man is rechtvaardiger tegenover de buitenwereld. Lewis illustreert dit met de vraag: Met wie heeft u liever te maken wanneer uw hond een kind van de burens heeft gebeten. Met de vrouw of met de man?